

Nikola Šubić

turistički novinar, Dubrovnik

OTKRIVANJE SPOMENIKA IVANU GUNDULIĆU 1893. GODINE U DUBROVNIKU

UDK/UDC: 930.85

JEL klasifikacija/JEL classification: L83

Poseban prilog/Separate supplement

Primljeno/Received: 8. travnja 2002./April 8, 2002

Prihvaćeno za tisak/Accepted for publishing: 29. svibnja 2002./May 29, 2002

Sažetak

Otkrivanje spomenika pjesniku Gunduliću (rad kipara Ivana Rendića) 26. lipnja 1893. godine predstavlja povijesni, kulturni i turistički događaj prvog reda. Naime, računa se da je spomenutog dana oko pet tisuća posjetitelja došlo u Dubrovnik, pa se "stanovništvo grada tog dana podvostručilo". Odlukom dubrovačkog općinskog vijeća od 11. listopada iste godine, trg na kojoj se spomenik nalazi nazvan je "Gundulićeva poljana".

Ključne riječi: Ivan Gundulić, Dubrovnik, spomenik, kultura, turizam.

UVOD

Posljednjih nekoliko godina 19. stoljeća turizam je u gradu Dubrovniku i u njegovoj bližoj okolici već bio poprimio ozbiljne razmjere, posebice, nakon otvaranja "Grand hotela Imperial", 29. siječnja 1897. Uz nekoliko hotela, na dubrovačkom području rade i mnoge kavane i gostionice, tako da se može govoriti o novoj grani gospodarstva koju su Dubrovčani počeli sve više prihvaćati. Poseban doprinos tome dale su izgradnja i priprema za otkrivanje spomenika neumrlom pjesniku slobode, najvećem od najvećih, Ivanu Gunduliću. Naime, pripremajući se za proslavu postavljanja Gundulićeva spomenika, djela poznatog kipara Ivana Rendića, Dubrovčani su nastojali i u tome u cjelosti i uspjeli da u toku proslave njihov grad posjeti što više ljudi iz Dalmacije, ali i izvan nje. Vrijedno je i potrebno istaknuti da su takve proslave u to vrijeme imale u prvome redu nacionalno – političko značenje, jer su trebale pokazati tuđinskom, tlačiteljskom režimu, koji nije poštivao ni jezik potlačenog naroda, niti mu je omogućavao potrebne slobode. Narod, unatoč svemu, ima i slavi svoje zaslužene pjesnike, jer su oni pisali narodnim jezikom, voljeli svoj narod i uzvisivali slobodu kao najveću vrijednost na koju svaki čovjek, a to znači i

svaki narod, ima neotuđivo pravo. Ako slobode nema, za nju se valja boriti.

Zanimljivo je da su u pripremama spomenute proslave sudjelovale sve organizirane društvene snage u Dubrovniku onoga vremena: općinska uprava i općinsko vijeće, mjesna vodstva političkih stranaka (onda su u Dubrovniku postojale tri stranke – Narodna hrvatska stranka, Stranka prava i Srpska stranka), zatim škole, razna kulturna i druga društva, putničke agencije i ugostitelji, a na čelu je bio Odbor za podignuće tog spomenika. činjenica je da ni u jednom do tada organiziranom dočeku u Dubrovniku nije sudjelovalo toliko ljudi, niti je ikada do tada, organizirano trebalo stići toliko mnogo posjetitelja u Grad kao tom prigodom. Proslava je, naravno, kako sam već naglasio, imala i važnost kulturnog događaja, a u velikoj mjeri i turističko obilježje.

DOLAZAK UZVANIKA

Da bi sve bilo na potrebnoj razini, iz Dubrovnika su bili upućeni pozivi mnogim osobama iz kulturnog, političkog, znanstvenog, umjetničkog i javno - djelatnog života uopće, čiji se dolazak u Dubrovnik s radošću očekivao.

Odbor za pripremu proslave pozvao je, ponajprije Račkog i Strossmayera. Luko Zore, član Odbora, nudio je Račkom svoju kuću za stanovanje, ističući da bi on i njegova obitelj bili "srećni i počašćeni", kada bi im Rački bio "gostom u Dubrovniku". Marko Pucić, radujući se i nadajući se Strossmayerovom dolasku stavljao mu je na raspolaganje "svoju kuću i bašću". Pozivi su također bili upućeni i književnicima Eugenu Kumičiću, Augustu Harambašiću, Jovanu Jovanoviću Zmaju, Jovanu Sundečiću, učenjacima Baltazaru Bogišiću i Tadiji Smičiklasu, kompozitoru Franu Kuhaču, političarima Mihlu Klaiću, Peru Čingriji, Juraju Biankiniju, Anti Trumbiću, Franu Supilu, Josipu Franku, Milanu Amrušu, kao i predstavnicima vlasti Emilu Davidu, dalmatinskom namjesniku i Ambrozu Marojčiću, kotarskom poglavaru, ali i brojnim drugim ondašnjim poznatim i uglednim imenima.

Iako je proslava otkrivanja pjesnikova spomenika bila zakazana za 26. lipnja 1893., sudionici tog događaja su počeli pojedinačno i grupno stizati već 23. lipnja – tri dana prije. Od 23. do 26. lipnja u grušku luku je uplovilo 20 parobroda i jedan skuter s ukupno 2.606 putnika. I u gradsku luku je tih dana uplovilo više brodova. Međutim, lučki službenik u upisniku, jednostavno nije evidentirao broj pristiglih putnika. Inače, računa se da je 26. lipnja u Dubrovniku boravilo oko pet tisuća posjetitelja koji su došli iz dubrovačke bliže i dalje okolice, ali i iz drugih krajeva. Pučanstvo Dubrovnika se tog dana uistinu bilo "podvostručilo".

Lokalni list je pisao da "kavane i gostionice ovog malog grada nisu nikad do tada primile toliko gostiju, koliko tih dana". Tadašnji gosti Dubrovnika bili su iz Dalmacije, Istre, banske Hrvatske, Bosne i

Hercegovine, Vojvodine i Crne Gore, a pripadali su raznim staležima, strankama, vjerama i narodima. Već smo napisali da je među sudionicima proslave bilo i mnogo stanovnika dubrovačke okolice koji su došli u svojim živopisnim narodnim nošnjama. Kad su se oni, na sam dan otkrivanja okupili na Pilama, Pile su izdale kao "otvorena živa knjiga o etnografiji južne Dalmacije".

PROGRAM PROSLAVE

Trodnevni program proslave otkrivanja Gundulićeva spomenika u Dubrovniku imao je doista bogat sadržaj.

Nedjelja, 25. lipnja: Odbor dočekuje posjetitelje koji stižu brodovima u grušku luku. Za to vrijeme u luci sviraju Građanska muzika i Dubrovačka glazba. Navečer u 20 sati pucaju topovi s Minčete. Pile i Kono su rasvijetljeni. Na Brsaljama obje gradske glazbe daju koncert. U 21.30 je svečana akademija u kazalištu.

Ponedjeljak, 26. lipnja (dan otkrivanja spomenika): U 4 sata ujutro obje glazbe svirajući obilaze grad. U 6 sati doček seoskih barjaka na Pilama (uz sviranje gradskih glazbi, te uz puščanu i topovsku pučnjavu), potom svečani ulazak u grad. U 9 sati prikupljanje vijenaca u općinskoj zgradi i pjevana misa u stolnoj crkvi. U 9.30 svečani ophod koji počinje ispred stolne crkve i Kneževa dvora, ide ulicom Između bačvara (danas je to Ulica od puča) do Onofrijeve česme, pa odatle niz Placu (Stradun) pred Knežev dvor i zatim na Poljanu gdje se spomenik imao otkriti (ta je poljana odlukom dubrovačkog Općinskog vijeća od 11. listopada 1893. nazvana Gundulićeva poljana). Protokolarni red ophoda određivao je da najprije idu barjaci, zatim glazbe, pa uzvanici, društva, općinski vijećnici i na kraju Odbor za podignuće spomenika. Potom su uslijedili: svečanost otkrivanja spomenika: govor predsjednika Odbora za podignuće spomenika, skidanje prekrivača, sviranje i pjevanje himne u čast pjesnika Gundulića, sviranje glazbi, polaganje vijenaca na Bunićevoj poljani, obilazak grada i izleti parobrodima u okolicu. Navečer, u 20 sati, grad je svečano rasvijetljen, a glazbe drže koncerte (svaka po šest glazbenih točaka) i to: na Poljani, pokraj Gundulićeva spomenika – Narodna glazba iz Splita, na skalinama ispred malih vrata stolne crkve – Općinska glazba iz Visa, pred Lužom – Dubrovačka glazba, pred stanom dubrovačkog općinskog načelnika – Općinska glazba iz Korčule, u širokoj ulici – Općinska glazba iz Metkovića i pred crkvom svetog Spasa – Općinska glazba iz Makarske.

Utorak, 27. lipnja: prije podne, razgledavanje gradskih znamenitosti i izleti parobrodima u okolicu. U 16.30 sati oglašavaju se topovi s Minčete. Glazbe odlaze u Gruž. U Gružu narodno slavlje. U 17 sati javna tombola. Potom pučke igre, pjevanje narodnih pjesama, narodna kola, koncerti, prodaja raznih predmeta za spomen na Dubrovnik. U 20 sati Gruž, Kono i Lapad svečano rasvijetljeni, vokalni i instrumentalni koncerti na parobrodima u gruškoj luci, vatromet na moru.

Zanimljivo je da je Odbor za otkriće Gundulićeva spomenika pokušavao za tu prigodu dogovoriti i gostovanje dramskog ansambla zagrebačkog kazališta. Odbor se s tim u svezi početkom svibnja 1893. obratio ondašnjem ravnatelju drame Adamu Mandroviću, ali do ovog gostovanja nije došlo, budući da je Mandrović za deset gostovanja tražio iznos od šest tisuća fiorina, što Dubrovčani nisu mogli platiti.

Lujo Vojnović, poznati dubrovački povjesničar i brat književnika Iva je za tu prigodu izdao svoj "Vođ kroz Dubrovnik i okolna mjesta". U gostionici "Lacroma" (koja je nosila ime otoka Lokruma, vlasništvo Roberta Odaka) bila je organizirana 1. srpnja 1893, svečana večera u čast kipara Ivana Rendića i njegove supruge. Ta je večera bila upriličena po nalogu Odbora za podignuće Gundulićeva spomenika i Pododbora za organizaciju svečanosti otkrića tog spomenika. Lokalni list je tim povodom napisao samo jednu rečenicu:

"Večera je počela u 9 sati (21 sat, op.N.Š.) i trajala je do iza ponoći".

SPOMENIK

Na postolju spomenika nalaze se četiri plitka reljefa koja predstavljaju četiri ključne epizode iz Gundulićevog "Osmana". Na zapadnoj strani kipar je uklesao prizor iz osmog pjevanja u kojem se prikazuje meditacija starca Ljubdraga o Dubrovniku koji se simbolizira na prijestolju dok mu se sa strane približavaju zmaj (Turska) i krilati lav (Venecija). Reljef na južnoj strani se odnosi na jedanaesto pjevanje i prikazuje svećenika Blaža kako daje blagoslov kršćanskoj vojsci. Treći reljef prikazuje prizor iz devetog pjevanja u kojem Sunčanicu silom odvođe u sultanov harem, a na četvrtom prikazu, na sjevernoj strani je Vladislav, pobjednik u borbi s Turcima, na konju.

Gundulića je Rendić prikazao u odjeći trgovca koji se u galantnoj pozi sprema otplesati menuet i gleda prema ulici na čijem pločniku se dječak Đivo Gundulić, zvani Mačica, prije četiri stotine godina počeo igrati.

ZAKLJUČAK

Otkrivanje Gundulićeva spomenika 1893. predstavlja najveći pothvat u poticanju i organiziranju čisto domaćeg turizma. Tada su na dubrovačkom gradskom i prigradskom području uz brojne gostionice i dvije kavane, postojala i četiri hotela. Okupljanje i ugošćavanje velikog broja gostiju bilo je izuzetno dobro organizirano, tako da je Dubrovnik tom prigodom pokazao što sve može učiniti vlastitom poduzetnošću i vlastitim snagama.

Sve ovo se, ne zaboravimo, zbilo prije 109 godina i najbolji i najuvjerljiviji je dokaz da ovaj grad oduvijek ima sve uvjete i izgrađen smisao sa razvijanje turističkog ugostiteljstva i turističkog prometa uopće. Danas znamo da je to tako i stoga 26. lipnja 1893. kada je otkriven

spomenik velikom Gunduliću ima posebno značenje za turizam ovog grada i ove regije. Ovim kratkim radom htio sam oživjeti uspomenu na ovaj događaj.

LITERATURA

Ivo Perić: Razvitak turizma u Dubrovniku i okolici od pojave parobrodarstva do 1941. godine, 1983.

Slobodan Prosperov Novak: Dubrovnik iznova, 1987.

Nikola Šubić

Tourist journalist, Dubrovnik

UNVEILING IVAN GUNDULIĆ MONUMENT

Abstract

Opening ceremony of the monument of Gundulić – the poet (work of the sculptor Ivan Rendić) on 26th June 1893 represents a historical, cultural and tourist event. Namely, about five thousand visitors were said to have visited Dubrovnik on that day. In other words, "the population of Dubrovnik were doubled on that day".

The Dubrovnik municipal council made a decision on 11th October of the same year that the square with the monument in it was to be named "Gundulićeva poljana" (Gundulić square).

Key words: Ivan Gundulić, Dubrovnik, monument, culture, tourism

JEL classification: L83